

https://doi.org/10.59444/2024SERredGor_Seu_PAr17

Wojciech Cieliński

Uniwersytet Zielonogórski

LEKSYKA SPORTOWA W WYBRANYCH FELIETONACH „PRZEGLĄDU SPORTOWEGO”*

Wprowadzenie

Celem niniejszej pracy jest analiza leksyki sportowej charakterystycznej dla piłki nożnej w 20 felietonach „Przeglądu Sportowego” ukazujących się od 17.09.2021 roku do 8.11.2021 roku¹. Badany okres nie jest przypadkowy, gdyż dotyczy on czasu, w którym zaszło wiele zmian w świecie piłki nożnej. Między innymi wtedy do reprezentacji Polski dołączył angielsko-polski piłkarz Matty Cash, Robert Lewandowski dzięki swojej formie był głównym pretendentem do wygrania złotej piłki, a Barcelona z kolei była w swoim największym kryzysie w XXI wieku. Natomiast „Przegląd Sportowy” to najstarszy polski dziennik sportowy, który został założony w 1921 roku w Krakowie². W początkach „Przeglądu Sportowego” największe zainteresowanie wzbudzał boks, obecnie na stronach tego czasopisma spotyka się takie dyscypliny sportu jak: skoki narciarskie, piłka nożna, siatkówka, tenis ziemny oraz żużel. Bardzo popularną zakładką na stronie internetowej są właśnie felietony, które ukazują się codziennie, lecz dostęp do nich jest odpłatny. Dziennik wydawany jest sześć razy w tygodniu, a jego średni nakład szacuje się obecnie (24.02.2022 r.) na około 48 500 egzemplarzy³.

* Artykuł powstał na podstawie pracy licencjackiej Wojciecha Cielińskiego pod tym samym tytułem, napisanej w Zakładzie Językoznawstwa w Zielonej Górze w 2022 r. pod kierunkiem dr hab. Joanny Gorzelanej.

¹ <https://www.przegladSPORTOWY.pl/> [dostęp: 12.04.2022].

² Pierwszy numer ukazał się w sobotę, 21 maja 1921 r., więcej zob. A. Ast, *Wartości społeczne i kulturowe obecne w „Przeglądzie Sportowym” w latach 1935-1945*, [w:] *Wartości językowe i kulturowe obecne w czasopiśmiennictwie polskim do roku 1989*, red. J. Gorzelana, M. Kaczor, A. Seul, Zielona Góra 2018, s. 11-17.

³ https://pl.wikipedia.org/wiki/Przeg1%C4%85d_Sportowy [dostęp: 9.06.2022].

Analizowane teksty są felietonami, czyli gatunkami publicystycznymi, które w subiektywny, humorystyczny, niekiedy ironiczny sposób komentują bieżące wydarzenia, wykorzystując różnorodne środki stylistyczne⁴. Przedmiotem mojej analizy są felietony sportowe, autorami tego rodzaju felietonów są głównie dziennikarze sportowi (np. Antoni Bugajski, Rafał Tymiński, Bartosz Gębicz) oraz emerytowani sportowcy, którzy dzięki swoim wybitym karierom przyciągają sporo czytelników (np. Jerzy Dudek, Artur Wichniarek, Kamil Kosowski, Jakub Radomski). Tematami przewodnimi tego gatunku są głównie wydarzenia sportowe, takie jak: Liga Mistrzów oraz mistrzostwa świata w piłce nożnej, aktualna forma klubów piłkarskich oraz zawodników czy też nieprzewidywalne transakcje. Dodam jeszcze w tym miejscu, że dziennikarstwo sportowe od wielu lat należy do najpopularniejszych specjalizacji obecnych w światowych środkach masowego przekazu – radio, telewizja, a zwłaszcza internet coraz więcej uwagi poświęcają wydarzeniom z aren sportowych, co łączy się z postępującą komercjalizacją samego sportu oraz ze zjawiskiem globalizacji⁵.

Ze względu na własne zainteresowania analizować będę te felietony, które odnoszą się do piłki nożnej. Do miana ojczyzny futbolu aspiruje kilka krajów Europy – głównie Francja, Włochy oraz Anglia, lecz w świetle faktów dwa pierwsze dały początek wielu grom piłkarskim, natomiast piłka nożna bez wątplenia powstała w Anglii⁶. Obecnie piłka nożna jest najpopularniejszym sportem na świecie, a liczba kibiców wynosi około 4 miliardów⁷.

Analiza materiału

W tej części pracy przedstawię leksykę związaną ze sportem, którą wyodrębniłem z felietonów zamieszczonych w „Przeglądzie Sportowym”. Zwrócę uwagę na jej aspekt semantyczny oraz wybrane środki stylistyczne obecne w materiale. W analizie felietonów wykorzystałem badania dotyczące pola semantycznego, które stanowi zbiór wyrazów związanych z jakimś pojęciem nadrzędnym, mogących występować w podobnych kontekstach⁸ (WSJP). W materiale wyodrębniłem pole semantyczne sportu, do którego zaliczam wybrane nazwy własne oraz nazwy pospolite.

⁴ Zob. M. Pietrzak, *Recenzja i felieton na tle przemian prasy polskiej. Kilka uwag z ewolucji gatunku*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 2014, t. LX, s. 251-262.

⁵ M. Szczerbiński, K. Wasilewski, „Dziennikarstwo sportowe. Praktyczny przewodnik”, *Phil Andrews, Kraków 2009: [recenzja]*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna” 2011, t. 10, s. 257-261.

⁶ W. Lipoński, *Humanistyczna encyklopedia sportu*, Warszawa 1987.

⁷ https://pl.wikipedia.org/wiki/Pi%C5%82ka_no%C5%BCna [dostęp: 9.06.2022].

⁸ Zob. też. W. Pisarek, *Pojęcie pola wyrazowego i jego użyteczność w badaniach stylistycznych*, „Pamiętnik Literacki” 1967, t. 58, z. 2, s. 493-516.

W tej części znajdują się nazwy własne określające osoby – piłkarzy, trenerów oraz osobowości związane głównie ze światem sportu. Określenia te stanowią bardzo dużą grupę ze względu na to, że niekiedy w przypadku jednej osoby wprowadzone są dwa, trzy, a nawet cztery określenia. Poniżej podaję wszystkie nazwy własne osób, sygnalizując w nawiasie liczbę użyczeń. Ze względu na ograniczenia formalne artykułu materiał ilustracyjny będzie niewielki: *Matty Cash* (4×), *Gareth Southgate* (1×), *Trent Alexander-Arnold* (1×), *Kyle Walker* (2×), *Kieran Trippier* (1×), *Reece James* (1×), *Paulo Sousa* (10×), *Bartosz Bereszynski* (2×), *Tomasz Kędziora* (1×), *Jan Bednarek* (1×), *Mateusz Klich* (1×), *Jakub Moder* (1×), *Kamil Glik* (4×), *Kacper Kozłowski* (2×), *Grzegorz Krychowiak* (3×), *Jerzy Dudek* (4×), *Adam Nawalka* (2×), *Krzysztof Piątek* (1×), *Wojciech Szczęsny* (2×), *Szczęsny* (1×), *Piotr Zieliński* (2×), *Tomaszewski* (1×), *Szarmach* (1×), *Lato* (1×), *Mark van Bommel* (3×), *Van Bommel* (1×), *Lucas Hernandez* (1×), *Andre Silva* (2×), *Benjamin Pavard* (1×), *Antony* (1×), *Gerardo Seoane* (2×), *Peter Bosz* (1×), *Tanguy Nianzou* (1×), *Ronald Araujo* (1×), *Araujo* (1×), *Xavi* (4×), *Pep Guardiola* (1×) – *Guardiola* (1×), *Luca Waldschmidt* (1×), *A.J. Slaughter* (1×), *Thomas Kelati* (1×), *Wilfredo Leon* (2×), *Bartomeu* (2×), *Laporta* (3×), *Neymar* (1×), *Suarez* (1×), *Fati* (1×), *Dembele* (1×), *Luuk de Jong* (1×), *Agüero* (1×), *Dest* (1×), *Gavi* (2×), *Nico* (1×), *Demir* (1×), *Abde* (1×), *Pique* (1×), *Patrick Vieira* (1×), *Aymeric Laporte* (1×), *Phil Foden* (2×), *Jordan Henderson* (1×), *Sadio Mane* (1×), *Graham Potter* (1×), *Dean Smith* (2×), *Adrian Gula* (1×), *Michał Frydrych* (1×), *Hans-Dieter Flick* (4×), *Kevin Trapp* (1×), *Manuel Neuer* (2×), *Dino Toppmoller* (2×), *Niko Kovač* (1×), *Urs Fischer* (1×), *Niklas Sule* (1×), *Kingsley Coman* (1×), *Czesław Michniewicz* (8×), *Ondrej Duda* (1×), *Artur Boruc* (4×), *Artur Jędrzejczyk* (4×), *Ryszard Bosek* (1×), *Romeo Jozak* (1×), *Dean Klafurić* (1×), *Ricardo Sa Pinto* (1×), *Dariusz Mioduski* (4×), *Lindsay Rose* (1×), *Mattias Johansson* (1×), *Jurgen Celhaka* (1×), *Mahir Emreli* (3×), *Maciej Gajos* (1×), *Jerzy Brzęczek* (4×), *Emmanuel Olisadebe* (2×), *Franciszek Smuda* (1×), *Darwin Nunez* (1×), *Leroy Sane* (1×), *Oliver Glasner* (1×), *Luciano Spalletti* (1×), *Fabian Ruiz* (1×), *Victor Osimhen* (1×), *Boris Johnson* (2×), *Tomasz Musiał* (1×), *Serafin Szota* (1×), *Bartosz Frankowski* (2×), *Maguire* (1×), *Rashford* (1×), *Frans Timmermans* (2×), *Adriel Ba Loua* (1×), *Bartosz Slisz* (3×), *Luquinhas* (1×), *Josue* (1×), *Pedro Rebocho* (1×), *Nika Kwekwekiri* (1×), *Karol Świdorski* (1×), *Władysław Stachurski* (1×), np.:

Stale powtarzają się błędy w interwencjach **Dayota Upamecano**, **Lucasa Hernandeza**, **Benjamin Pavarda** czy młodego **Tanguya Nianzou**, który zagrał z Benfiką. (F4)

W ataku muszą występować obrońcy (**Dest**), nastoletni pomocnicy (*Gavi*, *Nico*, *Demir*), nieznanymi młodzieńcami z rezerwy (*Abde*), w niektórych fragmentach meczów nawet stoperzy (*Pique* i *Araujo* z *Granadą*)! (F6)

Poniżej podaję przykłady, gdy dla jednej osoby zastosowano więcej określeń, czasami są to same imiona, które kontekstowo są odczytywane jednoznacznie, częściej same nazwiska, np.: *Paul Pogba* (1×) – *Pogba* (1×), *Mariusz Lewandowski* (2×) – *Mariusz* (2×),

Adam Buksa (2×) – *Buksa* (1×), *Leo Beenhakker* (4×) – *Leo* (1×), *Zbigniew Boniek* (3×) – *Boniek* (2×), *Leo Messi* (5×) – *Messi* (4×), *Cristiano Ronaldo* (4×) – *Ronaldo* (5×) – *CR7* (2×), *Dayot Upamecano* (3×) – *Upamecano* (1×), *Julian Nagelsmann* (2×) – *Nagelsmann* (2×), *Marco Rose* (5×) – *Rose* (3×), *Mats Hummels* (1×) – *Hummels* (1×), *Jeese Marsch* (4×) – *Marsch* (2×), *Gianluigi Donnarumma* (2×) – *Donnarumma* (1×), *Christian Streich* (1×) – *Streich* (1×), *Antoine Griezmann* (1×) – *Griezmann* (1×), *Tomasz Kaczmarek* (1×) – *Kaczmarek* (5×), *Mohamed Salah* (2×) – *Salah* (1×), *Piotr Stokowiec* (1×), *Stokowiec* (4×), *Jakub Kamiński* (4×) – *Kamiński* (3×), *Marek Gołębiewski* (2×) – *Gołębiewski* (2×), *Michał Probiez* (4×) – *Probiez* (4×), *Adi Hutter* (3×) – *Hutter* (1×), *Marek Papszun* (5×) – *Papszun* (7×), *Aleksandar Vuković* (1×) – *Vuković* (1×), *Erling Haaland* (4×) – *Haaland* (2×), *Lukas Podolski* (2×) – *Podolski* (7×), *Mikael Ishak* (1×) – *Ishak* (1×), *Maciej Skorża* (6×) – *Skorża* (3×), *Dani Ramirez* (1×) – *Ramirez* (1×), *Ole Gunnar Solskjaer* (1×) – *Solskjaer* (2×), *Lirim Kastrati* (1×) – *Kastrati* (1×), *Jacek Magiera* (3×) – *Magiera* (1×), *Arkadiusz Milik* (2×) – *Arek* (1×) – *Milik* (2×). W przypadku dwóch zawodników pojawiły się pseudonimy od nazwisk: *Lukasz Fabiański* (2×) – *Fabiański* (3×) – *Fabian* (5×), *Robert Lewandowski* (6×) – *Robert* (6×) – *Lewandowski* (2×) – *Lewy* (2×), np.:

Mimo wszystko, trzy bramki **Roberta**, to powód do dumy, a fakt, że nawet **Messi** i **Ronaldo** tylu bramek w pierwszych 100 meczach nie strzelili, napawa nas wszystkich jeszcze większą dumą. (F4)

Piłkarze **Jesse Marscha** wyszli na prowadzenie, a później mieli okazję na podwyższenie rezultatu, jednak rzut karny obronił **Gianluigi Donnarumma**. (F4)

Bardzo cieszę się z gola **Arka Milika** w Marsylii. (F18)

W przeanalizowanym materiale występuje 185 nazw, które odnoszą się do 144 osób. Popularne osoby mają dwa-trzy określenia, a cztery nazwy występują w odniesieniu do polskiego zawodnika Roberta Lewandowskiego (*Robert Lewandowski*, *Robert*, *Lewy*, *Lewandowski*). Najwięcej razy wystąpiła nazwa *Paulo Sousa* (10×), a wiele nazw wystąpiło tylko jeden raz.

Liczną grupę stanowią też określenia klubów sportowych i drużyn. Klub sportowy to: „organizacja, stowarzyszenie skupiające ludzi określonego środowiska lub zawodu w celu organizowania rozrywek, gier sportowych, dyskusji światopoglądowych czy kształcenia zawodowego”. Założony klub zawsze był utożsamiany z miastem, w którym powstał⁹.

W tej części będą przedstawione określenia klubów sportowych. Są to nazwy zarówno zagranicznych, jak i krajowych klubów piłkarskich: *Aston Villa* (5×), *Liverpool* (3×), *Manchester City* (2×), *Atletico Madryt* (1×), *Chelsea* (1×), *Leeds* (1×), *Wolfsburg* (7×), *RB*

⁹ W. Wilczyński, *O nazwach piłkarskich występujących w ekstraklasie w latach 1927-1988*, „Prace Językoznawcze” 1999, z. 1, s. 116-127.

Salzburg (2×), Bayer Leverkusen (3×), FC Barcelona (7×), Dynamo Kijów (1×), Borussia Monchengladbach (3×), Borussia Dortmund (2×), Besiktas Stambuł (1×), PSG (2×), Freiburg (6×), Union Berlin (3×), Al-Sadd (1×), Napoli (4×), Viktoria Kolonia (1×), Crystal Palace (2×), Brighton & Hove Albion (1×), West Ham (2×), Holstein Kiel (1×), Eintracht Frankfurt (3×), Hoffenheim (1×), Leicester City (1×), Inter Mediolan (1×), Szachar Donieck (1×), Real Madryt (1×), Manchester United (4×), Arsenal (1×), Marsylia (1×), Legia (25×), Bruk-Bet (2×), Śląsk (3×), Wisła Płock (2×), Świt Nowy Dwór Mazowiecki (1×), Warta Poznań (1×), Stal Mielec (1×), Górnik Łęczna (1×), Wisła Kraków (2×), Górnik Zabrze (3×), Ruch Chorzów (1×), Cracovia (2×), Radomiak (3×), Raków Częstochowa (1×), Piast (1×), Lech (1×). Niektóre kluby nazywane są nazwą właściwą i skrótową, np.: *Benfica Lizbona* (1×) – *Benfica* (9×), *Ajax Amsterdam* (1×) – *Ajax* (2×), *Pogoń Szczecin* (3×) – *Pogoń* (1×), *Zagłębie Lubin* (1×) – *Zagłębie* (2×), *Lechia Gdańsk* (2×) – *Lechia* (9×), np.:

Tej drużynie daleko do zespołu, który tak dobrze radził sobie w ubiegłorocznej LM, gdzie [...] mierzył się z **Realem Madryt**, **Interem Mediolan** i z **Szachtarem Donieck**” (F14)

Wśród nazw polskich można wyodrębnić te, które mają odniesienia symboliczne (jak *Pogoń Szczecin*), hydronimiczne (jak *Wisła Płock* czy *Warta Poznań*), są zlatynizowane (np. *Cracovia*, *Lechia*) oraz mają odniesienia historyczne (np. *Ruch Zabrze*), wskazują na kopalnie (*Zagłębie Lubin*) lub mieszkańców (*Radomiak*)¹⁰. W analizowanym materiale wyodrębniono 59 określeń klubów sportowych, które odnoszą się do 55 klubów.

W tej części pracy przedstawię występujące w analizowanych felietonach nazwy pospolite związane z piłką nożną. Są to nazwy osób, nazwy urzędzeń i przedmiotów związanych z meczem oraz słowa związane z zawodami sportowymi. Analizowana leksyka została zdefiniowana na podstawie *Wielkiego słownika języka polskiego*¹¹ (WSJP), *Słownika języka polskiego PWN*¹² (SJPPWN) oraz pomocniczo innych źródeł. Również w tej części ograniczę przykłady. Oto materiał:

Amerykanin (1×) ‘obywatel USA; mieszkaniec Ameryki’ (SJPPWN); *beniaminek* (2×) ‘drużyna, która w danym sezonie uzyskała awans do wyższej klasy lub ligi’ (SJPPWN); *bramka* (16×) ‘zdobyty punkt wiążący się z trafieniem piłką lub specjalnym krążkiem w bramkę – konstrukcję stojącą na boisku’ (WSJP); *byki* (3×) ‘przydomek Niemieckiego klubu piłkarskiego RB Lipsk’¹³; *defensor* (1×) ‘sport. zawodnik w grach zespołowych, którego zadaniem jest obrona – uniemożliwienie zdobycia punktów przez przeciwnika’ (WSJP); *derby* (1×) ‘sport. zawody sportowe, w których rywalizują ze sobą zespoły

¹⁰ Zob. *ibidem*.

¹¹ <https://wsjp.pl> [dostęp: 10.06.2022].

¹² <https://sjp.pwn.pl/> [dostęp: 10.06.2022].

¹³ <https://www.goal.pl/klub/rb-lipsk/> [dostęp: 10.06.2022].

z tego samego miasta lub regionu' (WSJP); *doradca* (1×) 'ktoś, kto udziela porad jakiejś osobie' (WSJP); *dośrodkowanie* (3×) 'sport. skierowanie piłki lub krążka z boku boiska w pobliże bramki, w kierunku innych zawodników, umożliwiające im strzał na bramkę' (WSJP); *ekipa* (9×) 'drużyna sportowa' (WSJP); *ekstraklasa* (1×) 'najwyższa w hierarchii klasa męskich ligowych rozgrywek piłkarskich w Polsce, będąca jednocześnie najwyższym szczeblem centralnym (I poziom ligowy)'¹⁴; *gol* (22×) 'zdobyty punkt wiążący się z trafieniem piłką lub specjalnym krążkiem w bramkę – konstrukcję stojącą na boisku' (WSJP); *jedenastka* (1×) 'sport. pot. strzał na bramkę drużyny przeciwnej, wykonywany z odległości jedenastu metrów przez jednego zawodnika, bez udziału innych piłkarzy, przyznawany za faul lub zagranie ręką w polu karnym' (WSJP); *kadra* (27×) 'zawodnicy, którzy reprezentują swój klub, region, kraj lub swoje miasto w różnego rodzaju zawodach z danej dyscypliny sportu' (WSJP); *kapitan* (2×) 'zawodnik kierujący drużyną sportową i reprezentujący ją podczas rozgrywek' (WSJP); *kibic* (18×) 'osoba interesująca się karierą tego zawodnika lub tej drużyny, z którymi sympatyzuje, dopingująca ich na zawodach sportowych' (WSJP); *klęska* (1×) 'bardzo niekorzystny dla jednego z uczestników wynik jakiejś walki bądź rywalizacji' (WSJP); *klub* (63×) 'ludzie należący do klubu – organizacji' (WSJP); *kolejka* (4×) 'sport. pot. jeden z określonej liczby regularnie powtarzanych elementów składowych systemu rozgrywek sportowych' (WSJP); *kontuzja* (4×) 'skutek urazu ciała, np. złamania, stłuczenia' (WSJP); *lider* (4×) 'zawodnik lub drużyna, która prowadzi w jakiejś rywalizacji sportowej' (WSJP); *mecz* (67×) 'spotkanie dwóch drużyn sportowych lub dwóch zawodników, podczas którego drużyny lub zawodnicy starają się pokonać przeciwnika' (WSJP); *menedżer* (4×) 'osoba, która zawodowo zajmuje się organizowaniem pracy artystów lub sportowców, dbając przy tym o ich finanse i wizerunek' (WSJP); *napastnik* (7×) 'w grze w piłkę nożną: jeden z graczy mających za zadanie strzelanie bramek' (WSJP); *obrońca* (7×) 'zawodnik w grach zespołowych, którego zadaniem jest obrona – uniemożliwienie zdobycia punktów przez przeciwnika' (WSJP); *paryżanin* (2×) 'nazwa osobowa od *Paryż*' (WSJP); *piłkarz* (15×) 'sportowiec uprawiający grę w piłkę nożną' (WSJP); *podopieczny* (2×) 'osoba, którą ktoś się opiekuje i czuje się za nią odpowiedzialny' (WSJP); *Polak* (5×) 'osoba narodowości polskiej' (WSJP); *porażka* (22×) 'niekorzystny dla jednego z uczestników wynik jakiejś walki bądź rywalizacji' (WSJP); *powołanie* (10×) *od powołać* 'wyznaczyć kogoś do pełnienia jakiejś funkcji lub do objęcia stanowiska' (SJPPWN); *pozycja* (7×) 'określone miejsce zawodnika na boisku lub planszy w jakiejś grze sportowej' (WSJP); *prezes* (9×) 'osoba stojąca na czele przedsiębiorstwa, instytucji lub organizacji' (WSJP); *punkt* (14×) 'jednostka stanowiąca element jakiegoś systemu oceny, przyznawana za określonego rodzaju działania' (WSJP); *remis* (13×) 'wynik gry lub rywalizacji sportowej,

¹⁴ https://pl.wikipedia.org/wiki/Ekstraklasa_w_pi%C5%82ce_no%C5%BCnej [dostęp: 10.06.2022].

wyrażony taką samą liczbą punktów zdobytych przez jej uczestników, co oznacza, że żaden z nich nie został pokonany ani nie zwyciężył’ (WSJP); *rywal* (4×) ‘osoba lub grupa osób, która współzawodniczy o coś z inną osobą lub grupą osób’ (WSJP); *selekcjoner* (1×) ‘trener, który dobiera skład drużyny na ważne imprezy sportowe (WSJP); *sezon* (34×) ‘okres powtarzający się co roku, w którym rozgrywane są zawody sportowe w danej dyscyplinie’ (WSJP); *sędzia* (7×) ‘osoba, która prowadzi zawody sportowe lub inne współzawodnictwo, czuwa nad zgodnością ich przebiegu z regulaminem oraz ocenia uzyskiwane wyniki’ (WSJP); *spadek* (1×) ‘sport. przejście z powodu złych wyników do niższej klasy sportowej’; *sport* (2×) ‘różnego rodzaju ćwiczenia i gry, mające ściśle określone reguły, w których uczestniczy się po to, żeby być sprawniejszym fizycznie lub po to, żeby osiągać w nich jak najlepsze wyniki’ (WSJP); *starcie* (9×) ‘sport. pot. jedna z części rywalizacji sportowej trwająca ściśle określony czas’; *terminarz* (1×) ‘plan działań związanych z określoną dziedziną aktywności ludzkiej, powiązany z określonymi datami’ (WSJP); *trener* (27×) ‘osoba, która przygotowuje zawodników lub drużynę do udziału w zawodach’ (WSJP); *trenerski* (10×) ‘związany z byciem trenerem’ (WSJP); *wynik* (17×) ‘wyrażony w określony sposób efekt jakiegoś rodzaju rywalizacji’ (WSJP); *zawodnik* (26×) ‘osoba biorąca udział w zawodach’ (WSJP); *zespół* (29×) ‘grupa osób wykonujących wspólnie jakiegoś rodzaju pracę lub prowadzących jakąś działalność’ (WSJP); *zgrupowanie* (7×) ‘sport. szkolenie przeznaczone dla zawodników, przeprowadzane w celu poprawienia ich kondycji fizycznej i umiejętności przed zawodami sportowymi’ (WSJP), np.:

 Po tym całym bałaganie zostaną sfrustrowani i skłóceni **piłkarze**, tymczasowi **trenerzy** oraz zgraja **doradców** i **menedżerów** otaczających bezradnego **prezesa**. (F6)

 A szkoda, bo w ten sposób zyskałaby **ekstraklasa** i nie tracilibyśmy tylu **piłkarzy**, którzy toną w zagranicznych **drużynach**. (F1)

 Ostatecznie Lipsk uratował **remis** w doliczonym czasie gry, ale ten wynik niewiele daje **Bykom**, poza satysfakcją wynikającą z zatrzymania **paryżan**. (F4)

Piłkarze Patricka Vieiry na tle **mistrzów** Anglii zaprezentowali się godnie i zasłużenie zgarnęli trzy **punkty**. (F8)

Do leksyki związanej ze sportem zaliczam także czasowniki: *pokonać* (6×) ‘odnieść nad kimś zwycięstwo w walce, grze lub rywalizacji’ (WSJP); *przegrać* (18×) ‘ponieść porażkę w walce, grze lub rywalizacji’ (WSJP) i *wygrać* (20×) ‘zwyciężyć w walce, grze lub rywalizacji’, oraz połączenia wyrazowe tworzące związki frazeologiczne. Frazeologia jest domeną potoczności rozumianej jako centrum języka¹⁵. Związki frazeologiczne powstają spontanicznie i odznaczają się większym zróżnicowaniem połączeń składniowych.

¹⁵ P. Fliciński, *Współczesny słownik frazeologiczny*, Poznań 2010, s. 5.

Wykazują również znaczą różnorodność oraz mają charakter przenośny i wyrażają pojęcia bardziej złożone¹⁶. Frazeologia jest również nieodłączną częścią sportowych nagłówek prasowych. Jak zauważyła Aleksandra Róžańska, w „Przeglądzie Sportowym” bardzo często można znaleźć grę słów i związki frazeologiczne połączone ze światem sportu¹⁷. Poniżej przedstawię wybrane połączenia wyekscerpowane z materiału:

Agent Sportowy (1×) ← *Agent* ‘przedstawiciel jakiejś firmy lub instytucji, wyszukujący klientów i pośredniczący w zawieraniu z nimi umów’ (WSJP) ← *Sportowy* ‘związany ze sportem – ćwiczeniami’ (WSJP)

Boiskowy łobuz (1×) ← *Boisko* ‘równy teren o określonych wymiarach, kształcie i nawierzchni, przeznaczony do gier sportowych’ (WSJP) ← *Łobuz* ‘osoba, najczęściej młoda, która wywołując awantury, wszczynając bójkę czy niszcząc cudzą własność lekceważy przyjęte zasady współżycia społecznego, wobec której mówiący czuje pogardę i strach’ (WSJP)

Bramka kontaktowa (1×) ‘sport. pot. gol strzelony w sytuacji dwupunktowej przewagi przeciwnika, co pozwala mieć jeszcze nadzieję na zremisowanie’ (WSJP)

Brutalny faul (1×) ← *Brutalny* ‘taki, który wiąże się ze stosowaniem przemocy wobec kogoś’ (WSJP) ← *Faul* ‘przekroczenie przepisów gry sportowej polegające na zrobieniu czegoś niedozwolonego innemu zawodnikowi w celu przeszkodzenia mu w grze’ (WSJP)

Czerwona kartka (2×) ‘kartonik w kolorze czerwonym, który sędzia sportowy pokazuje piłkarzowi, sygnalizując mu w ten sposób usunięcie go z boiska jako karę za poważne naruszenie podczas meczu obowiązujących reguł gry’ (WSJP)

Czerwony kartonik (1×) synonim wyrażenia czerwona kartka ‘kartonik w kolorze czerwonym, który sędzia sportowy pokazuje piłkarzowi, sygnalizując mu w ten sposób usunięcie go z boiska jako karę za poważne naruszenie podczas meczu obowiązujących reguł gry’ (WSJP)

Czołowy zawodnik (1×) ← *Czołowy* ‘najlepszy lub przodujący w jakiejś dziedzinie’ (WSJP) ← *Zawodnik* ‘osoba biorąca udział w zawodach’ (WSJP)

Europejski puchar (8×) ← *Europejski* ‘przymiotnik od: *Europa*’ (WSJP) ← *Puchar* ‘symboliczna nagroda w postaci pucharu – kielicha, zwykle przyznawana za zwycięstwo w jakichś zawodach’ (WSJP)

Faza grupowa (1×) ← *Faza* ‘jeden z okresów wyodrębnionych w jakimś procesie, czynności lub działaniu’ (WSJP) ← *Grupowy* od *grupa* ‘pewna liczba osób lub obiektów skupionych w jednym miejscu’ (WSJP)

¹⁶ S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa 1967, t. 1.

¹⁷ A. Róžańska, „Czy z tej bajki będzie złoto?” *Kreatywne wykorzystanie modyfikacji frazeologizmów i nawiązań intertekstualnych w nagłówkach „Przeglądu Sportowego”*, Łódź 2014.

- Faza meczu* (1×) ←*Faza* ‘jeden z okresów wyodrębnionych w jakimś procesie, czynności lub działaniu’ (WSJP) ←*Mecz* ‘spotkanie dwóch drużyn sportowych lub dwóch zawodników, podczas którego drużyny lub zawodnicy starają się pokonać przeciwnika’ (WSJP)
- Faza pucharowa* (1×) ←*Faza* ‘jeden z okresów wyodrębnionych w jakimś procesie, czynności lub działaniu’ (WSJP) ←*Pucharowy* ‘rozgrywki o zdobycie pucharu jako nagrody dla najlepszych’ (WSJPPWN)
- Gra ofensywna* (2×) ←*Gra* ‘rozgrzywka sportowa prowadzona według określonych zasad pomiędzy pojedynczymi zawodnikami lub drużynami’ (WSJP) ←*Ofensywna* ‘tak, aby w energiczny sposób pokonać przeciwnika podczas rywalizacji sportowej’ (WSJP)
- Granie prostopadłych piłek* (1×) ←*Granie* od *Grac* ‘brać udział w jakiejś grze’ (WSJP) ←*Prostopadły* ‘tworzący kąt prosty z jakąś prostą lub z płaszczyzną’ (WSJP) ←*Piłka* ‘kulisty przedmiot wypełniony powietrzem, wykorzystywany w grach i zabawach sportowych’ (WSJP)
- Komplet punktów* (1×) ←*Komplet* ‘grupa osób lub zbiór określonych elementów stanowiących jakąś całość, w której nie brakuje żadnego z nich’ (WSJP) ←*Punkt* ‘jednostka stanowiąca element jakiegoś systemu oceny, przyznawana za określonego rodzaju działania’ (WSJP)
- Król strzelców* (1×) ‘osoba najlepsza w jakiejś grupie’ (WSJP)
- Ławka trenerska* (3×) ←*Ławka* ‘miejsca do siedzenia przeznaczone dla uczestników rozgrywek sportowych, którzy w danym momencie nie znajdują się na boisku’ (WSJP) ←*Trenerska* ‘związany z byciem trenerem’ (WSJP)
- Mecz eliminacyjny* (1×) ←*Mecz* ‘spotkanie dwóch drużyn sportowych lub dwóch zawodników, podczas którego drużyny lub zawodnicy starają się pokonać przeciwnika’ (WSJP) ←*Eliminacyjny* od *eliminacje* ‘wstępny etap rozgrywek sportowych lub jakiegoś konkursu, mający na celu wyłonienie najlepszych zawodników, drużyn lub uczestników spośród wszystkich zawodników, drużyn lub uczestników’ (WSJP)
- Miejsce spadkowe* (1×) ←*Miejsce* ‘wycinek przestrzeni, który można zająć w jakimś celu’ (WSJP) ←*Spadkowy* od *Spadek* ‘sport. przejście z powodu złych wyników do niższej klasy sportowej’ (WSJP)
- Mistrz Polski* (3×) ←*Mistrz* ‘osoba lub zespół, które zajęły pierwsze miejsce na jakichś zawodach sportowych’ (WSJP) ←*Polski* ‘związany z Polską – państwem’ (WSJP)
- Mistrz świata* (3×) ←*Mistrz* ‘osoba lub zespół, które zajęły pierwsze miejsce na jakichś zawodach sportowych’ (WSJP) ←*Świat* ‘planeta, na której żyją ludzie’ (WSJP)
- Murowanie bramki* (1×) ‘sport. pot. ktoś (drużyna piłkarska) w trakcie meczu skupia się bardziej na obronie własnej bramki niż na strzelaniu goli przeciwnikom’ (WSJP)

- Murowany faworyt* (1×) ← *Murowany* ‘taki, którego można być całkowicie pewnym’ (WSJP) ← *Faworyt* ‘uczestnik zawodów sportowych lub innej rywalizacji, o którym wielu ludzi sądzi, że zwycięży’ (WSJP)
- Obiekt sportowy* (1×) ← *Obiekt* ‘budynek lub zespół budynków o określonym przeznaczeniu’ (WSJP) ← *Sportowy* ‘związany ze sportem – ćwiczeniami’ (WSJP)
- Odrobić straty* (1×) ‘uzupełnić jakieś braki lub straty wynikające z zaniedbań lub zaległości’ (WSJP)
- Okienko transferowe* (1×) ‘sport. pot. ustalony przepisami okres, w którym zawodnicy mogą zmieniać przynależność do klubu’ (WSJP)
- Oldschoolowy trener* (1×) ← *Oldschoolowy* ← *ang.* old school ‘staromodny’¹⁸ ← *Trener* ‘osoba, która przygotowuje zawodników lub drużynę do udziału w zawodach’ (WSJP)
- Ostatni gwizdek sędziego* (1×) ← *Ostatni* ‘znajdujący się w jakimś ciągu lub porządku w takim miejscu, że za nim już nic nie ma’ (WSJP) ← *Gwizdek* ‘dźwięk jaki wydobywa się z gwizdka – przedmiotu’ (WSJP) ← *Sędzia* ‘osoba, która prowadzi zawody sportowe lub inne współzawodnictwo, czuwa nad zgodnością ich przebiegu z regulaminem oraz ocenia uzyskiwane wyniki’ (WSJP)
- Ostry faul* (1×) ← *Ostry* ‘brutalny i okrutny’ (WSJP) ← *Faul* ‘przekroczenie przepisów gry sportowej polegające na zrobieniu czegoś niedozwolonego innemu zawodnikowi w celu przeszkodzenia mu w grze’ (WSJP)
- Pierwsza jedenastka* (1×) ← *Pierwsza* ‘odgrywający w czymś najważniejszą rolę’ (WSJP) ← *Jedenastka* ‘sport. pot. drużyna piłki nożnej składająca się z jedenastu zawodników’ (WSJP)
- Pierwszy skład* (1×) ← *Pierwszy garnitur* ‘zespół najważniejszych osób reprezentujących dane środowisko’ (WSJP)
- Piłkarska Europa* (1×) ← *Piłkarski* ‘związany z piłką nożną – grą sportową’ (WSJP) ← *Europa* ‘część świata, tworząca wraz z Azją kontynent Eurazja’ (WSJP)
- Pole karne* (1×) ‘sport. w piłce nożnej specjalnie wyznaczony prostokątny fragment boiska przed każdą z bramek, na którym przewinienia popełnione przez drużynę broniącą karane są rzutem karnym’ (WSJP)
- Przeгляд pola* (1×) ← *Przeгляд* ‘sprawdzanie stanu czegoś przez dokładne przejrzanie tego’ (WSJP) ← *Pole* ‘sport. wyznaczony fragment boiska broniący przez zawodnika lub drużynę’ (WSJP)
- Reprezentacja krajowa* (1×) ‘grupa zawodników występująca w rezultacie określonych ustaleń w zawodach sportowych jako przedstawiciele danego kraju, klubu, miasta’ (WSJP)

¹⁸ <https://pl.bab.la/slownik/angielski-polski/old-school> [dostęp: 12.06.2022].

- Reprezentacja Polski* (7×) ‘drużyna piłkarska reprezentująca Rzeczpospolitą Polską w zawodach międzynarodowych’ (WSJP)
- Rzut karny* (4×) ‘sport. w różnych grach zespołowych, np. w piłce nożnej, piłce ręcznej czy hokeju, strzał lub rzut bezpośredni do bramki przeciwnika, wykonywany z pewnej ustalonej odległości za przekroczenie określonych przepisów’ (WSJP)
- Sieć skautingu* (1×) ←*Sieć* ‘ogół połączonych ze sobą dróg, nadajników, przewodów lub kanałów służących do przemieszczania lub przesyłania kogoś lub czegoś’ (WSJP) ←*Skauting* ‘system wychowania dziewcząt i chłopców oraz ruch młodzieżowy, zapoczątkowany w Wielkiej Brytanii, ujęty w formę organizacji i rozpowszechniony w wielu krajach’ (WSJPPWN)
- Szelić gola* (7×) ‘uzyskać punkt w niektórych rozgrywkach sportowych przez umieszczenie piłki lub krążka w bramce’ (WSJP)
- Strefy boiska* (1×) ←*Strefa* ‘obszar wyodrębniony w jakiejś przestrzeni ze względu na określone cechy’ (WSJP) ←*Boisko* ‘równy teren o określonych wymiarach, kształcie i nawierzchni, przeznaczony do gier sportowych’ (WSJP)
- Strefa spadkowa* (2×) ‘sport. końcowe pozycje w tabeli wyników rozgrywek sportowych, takie że drużyny, które się na nich znajdują na koniec cyklu rozgrywek, zostaną przeniesione do niższej klasy rozgrywek’ (WSJP)
- Strzał życia* (1×) ←*Strzał* ‘zdecydowane uderzenie piłki lub krążka w celu umieszczenia ich w bramce przeciwnika’ (WSJP) ←*Życie* ‘stan organizmu charakteryzujący się tym, że organizm oddycha, rośnie, odżywia się, rozmnaża, reaguje na różne bodźce’ (WSJP)
- Sztab szkoleniowy* (1×) ←*Sztab* ‘grupa specjalistów z jakiejś dziedziny wspierających pracę władz bądź osób pełniących ważne funkcje’ (WSJP) ←*Szkoleniowy* ‘zajmujący się prowadzeniem szkolenia’ (WSJP)
- Toporna gra* (1×) od *Toporny* ‘w sposób mało wyrobiony, bez finezji i polotu’ (WSJP)
- Trenerska szkoła życia* (1×) ←*Trenerski* ‘związany z byciem trenerem’ (WSJP) ←*Szkoła życia* ‘okoliczności, które przez swoją trudność mają znaczący wpływ na kształtowanie się cech i umiejętności umożliwiających funkcjonowanie człowieka w określonym zakresie’ (WSJP)
- Uderzenie z dystansu* (1×) ←*Uderzenie* ‘strzał na bramkę lub inne zagranie, w wyniku którego piłka lub krążek leci z dużą prędkością w jakimś kierunku’ (WSJP) ←*Dystans* ‘przestrzeń rozciągająca się między dwoma punktami’ (WSJP)
- Warsztat szkoleniowy* (1×) ←*Warsztat* ‘ogół zajęć, których celem jest pogłębianie wiedzy i doskonalenie określonych umiejętności’ (WSJP) ←*Szkoleniowy* ‘związany ze szkoleniem’ (WSJP)
- Wysoki pressing* (2×) ←*Wysoki* ‘taki, którego krawędź dolną i górną dzieli duża odległość’ (WSJP) ←*Pressing* ‘sport. w grach zespołowych: pilnowanie przeciwnika podczas gry, mające na celu uniemożliwienie mu ataku’ (WSJP)

Z wysokości trybun (2×) ← *Wysokość* ‘duża odległość od powierzchni ziemi’ (WSJP)
 ← *Trybuna* ‘miejsce przeznaczone dla widzów w postaci rzędów siedzisk wznoszących się stopniowo ku górze wokół terenu, na którym odbywa się to, co widzowie oglądają’ (WSJP)

Zadanie defensywne (1×) ← *Zadanie* ‘czynność, która powinna zostać wykonana’ (WSJP)
 ← *Defensywny* ‘sport. związany z defensywą – uniemożliwianiem zdobycia punktów przez przeciwnika podczas rywalizacji sportowej’ (WSJP)

Zdobycie bramek (1×) ← *Zdobycie* od *zdobyć* ‘uzyskać coś dzięki własnym długim i dużym staraniom oraz wysiłkowi’ (WSJP) ← *Bramka* ‘zdobyty punkt wiążący się z trafieniem piłką lub specjalnym krążkiem w bramkę – konstrukcję stojącą na boisku’ (WSJP)

Złota Piłka (4×) ‘coroczny plebiscyt piłkarski. Trofeum przyznawane piłkarzowi, który zaprezentował się najlepiej w mijającym roku kalendarzowym’¹⁹

Żółta kartka (1×) ‘sport. kartonik w kolorze żółtym, który sędzia sportowy pokazuje piłkarzowi jako sygnał upomnienia go za naruszenie podczas meczu obowiązujących reguł gry’ (WSJP).

Oto wybrane przykłady użycia charakterystycznych połączeń wyrazowych:

W ekstraklasie mieliśmy Kube, który imponował **uderzeniem z dystansu, przegładem pola**, dośrodkowaniem i **graniem prostopadłych piłek**. (F8)

Sześć dotychczasowych **ligowych meczów w barwach Górnika Zabrze** Lukas Podolski na razie uświetnił **jedną asystą** oraz dwoma **brutalnymi faulami** typowymi dla **boiskowego łobuza** a nie dla **mistrza świata**. (F16)

Co prawda Robert mógł się pokusić o **zdobycie czterech bramek**, ale nie wykorzystał **rzutu karneho**, co tylko potwierdziło, że kapitan **reprezentacji Polski** jest człowiekiem. (F4)

Na **ławkę trenerską** w ekstraklasie trafił bez szkoleniowego doświadczenia. (F3)

Murowanie bramki przynosiło efekty na początku rywalizacji [...]. (F6)

Arbiter będąc blisko całej sytuacji, mógł wyjąć **czerwony kartonik**, jednak powtórki telewizyjne pokazały, że Hummels w żadnym momencie nie dotknął Antony’ego. (F4)

W zebranych materiale wyodrębniono 50 połączeń o charakterze frazeologizmów. Są wśród nich zarówno połączenia ustabilizowane, notowane przez słowniki (np. *rzut karny*), jak i połączenia nienotowane w ogólnych słownikach, ale stosowane przez zawodników i kibiców (np. *z wysokości trybun*). Najczęściej występującym połączeniem jest *Europejski puchar* (8×).

W sumie w dwudziestu felietonach przedstawiono 101 jednostek leksykalnych odnoszących się do piłki nożnej – w tym 51 określeń jednowyrazowych (np. *bramka*,

¹⁹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Z%C5%82ota_Pi%C5%82ka [dostęp: 13.06.2022].

piłka, ekstraklasa) i 50 połączeń (np. żółta kartka, murowanie bramki, brutalny faul), 248 nazw własnych, w tym 185 określeń osób oraz 59 nazw klubów piłkarskich. Najwięcej w tej grupie było nazw piłkarzy. Tak duża obecność nazw własnych może wskazywać na to, że ta kategoria jest charakterystyczna dla felietonów sportowych.

W dalszej części przedstawię wybrane językowe środki stylistyczne, które występują w analizowanych felietonach sportowych – będą to zapożyczenia, skróty, wyliczenia i formy superlatywne.

Piłka nożna jest dyscypliną sportu o charakterze międzynarodowym, więc pojawianie się w niej zapożyczeń językowych wydaje się naturalne. W tej części zgromadzono występujące w felietonach zapożyczenia, związane z piłką nożną. Można je podzielić na zapożyczenia: właściwe, sztuczne i kalki²⁰. Przedstawiając materiał, stosuję układ alfabetyczny: *adaptacja* (1×) ‘przystosowanie się człowieka lub jakiegoś organizmu i jego części do aktualnych warunków’ (WSJP); *arbiter* (1×) ‘sport. sędzia prowadzący zawody sportowe’ (WSJP); *asysta* (5×) ‘sport. podanie piłki lub krążka w grach zespołowych, po którym drużyna zdobywa punkt lub strzela gola’ (WSJP), *awans* (7×) ‘przejście dzięki dobrym wynikom do dalszej fazy rozgrywek lub zawodów’ (WSJP); *baraż* (4×) ‘sport. w niektórych dyscyplinach sportowych dodatkowa walka między zawodnikami lub drużynami mającymi jednakową liczbę punktów, decydująca o dalszym awansie w rozgrywkach’ (WSJP); *blamaż* (2×) ‘książk. narażenie się na wstyd lub ośmieszenie się w rezultacie działania w sposób nieodpowiedni i niespełniający podstawowych oczekiwań w danej sytuacji’ (WSJP); *budżet* (5×) ‘zasoby pieniężne, którymi dysponuje jakaś osoba lub organizacja’ (WSJP); *defensywa* (6×) ‘sport. uniemożliwianie zdobycia punktów przez przeciwnika podczas rywalizacji sportowej’ (WSJP); *deprymująco* (1×) ‘w sposób pozbawiający kogoś chęci do działania’ (WSJP); *eksperyment* (2×) ‘próba zrealizowania lub doświadczenia czegoś nowego’ (WSJP); *eliminacje* (7×) ‘wstępny etap rozgrywek sportowych lub jakiegoś konkursu, mający na celu wyłonienie najlepszych zawodników, drużyn lub uczestników spośród wszystkich zawodników, drużyn lub uczestników’ (WSJP); *futbol* (10×) ‘sport. pot. piłka nożna (gra sportowa)’ (WSJP); *gol-keeper* (1×) ‘sport. bramkarz – członek jednej z drużyn biorących udział w meczu, stojący w bramce’ (WSJP); *hat-trick* (1×) ‘potrójny sukces zawodnika’ (SJPPWN); *interwencja* (2×) ‘sport. działanie bramkarza w czasie meczu piłki nożnej, mające na celu uniemożliwienie strzelenia bramki przez zawodnika drużyny przeciwnej’ (WSJP); *jury* (2×) ‘grupa specjalistów w jakiejś dziedzinie, powołana po to, żeby w jakimś konkursie lub zawodach ocenić czyjś występ lub czyją pracę, a następnie wyłonić zwycięzcę tego konkursu lub zawodów’ (WSJP); *kariera* (5×) ‘działalność zawodowa’ (WSJP); *kontrowersja* (7×) ‘rozbieżność opinii’ (WSJP); *kreować* (2×) ‘książk. tworzyć’ (WSJP); *media* (4×) ‘ogół

²⁰ H. Kurkowska, S. Skorupka, *Stylistyka polska. Zarys*, wyd. V, Warszawa 2001.

środków, za pomocą których podawane są licznej rzeszy odbiorców różne informacje' (WSJP); *menedżer* (4×) 'osoba, która zawodowo zajmuje się organizowaniem pracy artystów lub sportowców, dbając przy tym o ich finanse i wizerunek' (WSJP); *mundial* (2×) 'mistrzostwa świata w piłce nożnej' (WSJP); *ofensywnie* (7×) 'tak, aby w energiczny sposób pokonać przeciwnika podczas rywalizacji sportowej' (WSJP); *preferować* (2×) 'książk. woleć kogoś lub coś od kogoś lub czegoś' (WSJP); *premia* (1×) 'nagroda pieniężna przyznawana za jakieś osiągnięcie' (WSJP); *prestż* (3×) 'książk. dobra opinia panująca o kimś lub o czymś' (WSJP); *remis* (13×) 'wynik gry lub rywalizacji sportowej, wyrażony taką samą liczbą punktów zdobytych przez jej uczestników, co oznacza, że żaden z nich nie został pokonany ani nie zwyciężył' (WSJP); *rewanż* (3×) 'zły czyn danej osoby, będący odpowiedzią na czyjeś wcześniejsze złe postępowanie wobec tej osoby' (WSJP); *rywalizacja* (7×) 'staranie się o zdobycie pierwszeństwa w czymś' (WSJP); *selekcjoner* (18×) 'trener, który dobiera skład drużyny na ważne imprezy sportowe'²¹; *sensacja* (2×) 'coś wywołującego powszechne zainteresowanie' (WSJP); *sfrustrowany* (2×) 'zawiedziony i zniechęcony tym, że nie może zaspokoić swoich potrzeb lub osiągnąć zamierzonego celu' (WSJP); *skauting* (2×) 'sport. pot. osoba wyspecjalizowana w poszukiwaniu osób cechujących się wysokim poziomem w sporcie' (WSJP); *spekulacja* (4×) 'książk. snucie teoretycznych rozważań o czymś, bez wystarczającej znajomości faktów, które dotyczą danej sprawy' (WSJP); *transfer* (3×) 'przejście zawodnika z jednego klubu do innego, najczęściej do tego, który zaoferował mu większe pieniądze' (WSJP); *trend* (2×) 'książk. istniejąca w danym czasie prawidłowość rozwoju czegoś' (WSJP); *trening* (1×) 'systematyczne, specjalnie dobrane ćwiczenia, które wykonuje się po to, żeby być sprawniejszym fizycznie lub po to, żeby osiągnąć jak największą sprawność w danej dyscyplinie sportu' (WSJP); *zweryfikować* (3×) 'sprawdzić, czy coś jest poprawne lub prawdziwe bądź czy spełnia określone warunki' (WSJP), np.:

Przed nami dwa mecze eliminacyjne i nie da się ukryć, że większość kibiców myślami jest już przy **barażach** o **awans** do mistrzostw świata. (F₂)

Nie wiem komu przypisać zasługi w „**transferze**” Casha: czy chwalić PZPN za dobry **skauting**, czy **menedżera** za operatywność, czy jest to jednak desperacja Paulo Sousy? (F₁)

Wracając jednak do Bayernu i do Roberta Lewandowskiego, to Polak nie mógł lepiej uhonorować swojego setnego występu w LM, niż strzelając **hat-tricka**. (F₄)

W analizowanych felietonach występuje 37 zapożyczeń związanych tematycznie z futbolem, a najczęściej pojawia się słowo *selekcjoner* (18×), które bywa używane w polszczyźnie także w innych kontekstach. Są też zapożyczenia charakterystyczne tylko dla piłki nożnej, np. *hat-trick* czy *sam futbol*. Warto dodać, że prócz zapożyczeń

²¹ <https://wsjp.pl/haslo/podglad/57988/selekcjoner/5161277/trener> [dostęp: 2.05.2022].

z języka angielskiego, jak *skauting*, *menedżer*, są też pożyczki z francuskiego, jak *rewanż*, niemieckiego – *blamaż* czy łaciny – *arbiter*.

Poza zapożyczeniami autorzy felietonów stosunkowo często wykorzystują skróty, wyliczenie i kategorię stopnia. Język dziennikarstwa sportowego, jak wszystkie wypowiedzi dążące do szybkiego przekazania informacji, posługuje się skrótami. Prócz skrótów będących częścią nazw drużyn, na które wskazano we wcześniejszej części pracy (FC czy PSG), w felietonach sportowych obecne są także następujące skróty: *EURO 2012* ‘Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej 2012’²², *LM* ‘Liga Mistrzów UEFA’²³, *MŚ* ‘Mistrzostwa świata w piłce nożnej’²⁴, *PZPN* ‘Polski Związek Piłki Nożnej’²⁵, *U-19* ‘Reprezentacja Polski U-19 w piłce nożnej’²⁶, *UEFA* ‘Unia Europejskich Związków Piłkarskich’²⁷, *BBC* ‘British Broadcasting Corporation’²⁸, *COVID-19* ‘ostra choroba zakaźna układu oddechowego wywołana zakażeniem wirusem SARS-CoV-2’²⁹. W analizowanych felietonach występuje osiem skrótów. Większość z nich odnosi się do turniejów, rozgrywek oraz organizacji sportowych. Niektóre z nich nawiązują do stacji radiowych oraz pandemii spowodowanej koronawirusem. Stosowane skróty są jednoznacznie rozszyfrowywane przez czytelników prasy sportowej.

O ile skróty służą ekonomizacji języka, o tyle wyliczenia i stosowanie form superlatywnych odgrywają rolę potęgowaniu efektu, tak aby czytelnik miał wrażenie, że opisywanych elementów jest wiele, albo że są bardzo skondensowane. Oto przykładowe wyliczenia:

Bez wyników, bez pieniędzy, bez zawodników, bez trenera. (F6)

Bez techniki, bez dryblingu, bez strzału, bez szybkości. (F6)

W ekstraklasie mieliśmy Kubę, który imponował uderzeniem z dystansu, przegładem pola, dośrodkowaniem i graniem prostopadłych piłek. (F8)

Wyliczenia mogą dotyczyć różnych kategorii, w przytoczonych przykładach odnoszą się do osób lub działań. Obecne w felietonach formy superlatywne także określają osoby, zespoły i działania: *najważniejszy* (5×), *najmniej* (5×), *najwspanialszy* (1×), *najlepszy*

²² https://pl.wikipedia.org/wiki/Mistrzostwa_Europy_w_Pi%C5%82ce_No%C5%BCnej_2012 [dostęp: 13.06.2022].

²³ https://pl.wikipedia.org/wiki/Liga_Mistrz%C3%B3w_UEFA [dostęp: 13.06.2022].

²⁴ https://pl.wikipedia.org/wiki/Mistrzostwa_%C5%9Bwiata_w_pi%C5%82ce_no%C5%BCnej_m%C4%99%C5%BCczyn [dostęp: 13.06.2022].

²⁵ https://pl.wikipedia.org/wiki/Polski_Zwi%C4%85zek_Pi%C5%82ki_No%C5%BCnej [dostęp: 13.06.2022].

²⁶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Reprezentacja_Polski_U19_w_pi%C5%82ce_no%C5%BCnej_m%C4%99%C5%BCczyn [dostęp: 13.06.2022].

²⁷ <https://pl.wikipedia.org/wiki/UEFA> [dostęp: 13.06.2022].

²⁸ <https://pl.wikipedia.org/wiki/BBC> [dostęp: 13.06.2022].

²⁹ <https://pl.wikipedia.org/wiki/COVID-19> [dostęp: 13.06.2022].

(14×), *najbliższy* (3×), *największy* (5×), *najstarszy* (2×), *najmłodszy* (1×), *najwyższy* (3×), *najwyraźniej* (3×), *najprostszy* (1×), *najniższy* (1×), *najtrudniej* (3×), *najbardziej* (6×), *najłatwiej* (1×), *najsilniejszy* (1×), *najszybciej* (1×), np.:

Wszyscy Biało-Czerwoni biegający wtedy po Stadionie Śląskim byli wspaniali, ale Lewandowski należał do **najwspanialszych**. (F3)

Wiedzą, że rywalizacja jest potrzebna, bo na koniec **najważniejszy** jest wynik zespołu. (F2)

Papszun w Częstochowie z drużyny z II ligi stworzył jedną z **najsilniejszych** w kraju. (F11)

W analizowanych felietonach pojawia się 17 form stopnia najwyższego, które występują 56 razy, można więc przyjąć, że stosowanie takich form jest charakterystyczne dla tego materiału.

Zakończenie

Celem niniejszej pracy była analiza leksyki sportowej charakterystycznej dla piłki nożnej w felietonach „Przeglądu Sportowego” (17.09.2021-8.11.2021). Felietony te cechują się dużą informacyjnością, występuje w nich wiele – bo w 20 felietonach aż 248 – nazw własnych. Są to przede wszystkim określenia zawodników, trenerów oraz klubów sportowych. Podałem także ponad 100 jednostek leksykalnych związanych tematycznie ze sportem. Wśród językowych środków stylistycznych zwróciłem uwagę na zapożyczenia, których obecność potwierdza międzynarodowy charakter tej dyscypliny sportowej. Natomiast obecność skrótów wskazuje na to, że autorzy dążą do precyzji, co nie wyklucza wprowadzania wylczeń. Częste formy stopnia najwyższego informują o próbie zintensyfikowania przedstawianego obrazu. Przypomnę, że felietony zamieszczone w „Przeglądzie Sportowym” mają wielu autorów i ich język jest zróżnicowany.

Bibliografia

Bibliografia podmiotowa

- Bugajski A., *Dobry trener musi mieć szczęście*, <https://www.przegladsportowy.pl/pilka-nozna/pko-ekstraklasa/lechia-gdansk/pko-ekstraklasa-tomasz-kaczmarek-ma-pierwsze-problemy-trener-lechii-jednak-jest/dl447w> [dostęp: 5.11.2021] (F7).
- Bugajski A., *Liga pod ciśnieniem: Zagrania niegodne wielkiego mistrza*, <https://www.przegladsportowy.pl/felietony/gornik-zabrze-lukas-podolski-zagrania-niegodne-wielkiego-mistrza-pko-ekstraklasa/sfhg9vb> [dostęp: 22.10.2021] (F16).
- Bugajski A., *Oznaki życia słoni*, <https://www.przegladsportowy.pl/felietony/pko-ekstraklasa-oznaki-zycia-slوني-bruk-bet-termalica-nieciecza/9hoff5d> [dostęp: 8.11.2021] (F3).
- Bugajski A., *Po kolejce: Nowe wyzwanie dla Fornalika*, 18.10.2021, <https://www.przegladsportowy.pl/felietony/piast-gliwice-waldemar-fornalik-i-nowe-wyzwanie-pko-ekstraklasa/ob67vck> [dostęp: 18.10.2021] (F19).

- Dudek J., *Niech Cash pójdzie drogą Olisadebe*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/jerzy-dudek/reprezentacja-polski-dudek-niech-cash-pojdzie-droga-olisadebe-el-ms/qg2g80o> [dostęp: 8.11.2021] (F2).
- Dudek J., *Oby Matty Cash nie stworzył precedensu*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/jerzy-dudek/matty-cash-oby-nie-stworzyl-precedensu-felieton-jerzego-dudka/8redjfn> [dostęp: 25.10.2021] (F13).
- Dzianowski D., *Cash lepszy od gotówki*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/reprezentacja-polski-cash-lepszy-od-gotowki-felieton-el-ms/otfwwze> [dostęp: 8.11.2021] (F1).
- Dzianowski D., *Czy Legia jest gotowa na dobrego trenera?*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/dariusz-dzianowski/legia-warszawa-czy-klub-jest-gotowy-na-dobrego-trenera-pko-ekstraklasa/1lrwn4d> [dostęp: 25.10.2021] (F12).
- Dzianowski D., *O szacunku dla siwej głowy*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/piast-gliwice-waldemar-fornalik-i-nowe-wyzwanie-pko-ekstraklasa/ob67vck> [dostęp: 18.10.2021] (F20).
- Gębicz B., *Zielone diabły? Jednak się nie udało*, „Przegląd Sportowy”, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/manchester-united-zielone-diabły-jednak-sie-nie-udalo-premier-league/nfrpwv7> [dostęp: 21.10.2021] (F17).
- Kadziwicz Ł., *Zapraszam na Dworzec Centralny w Warszawie*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/lukasz-kadziwicz/legia-warszawa-felieton-lukasza-kadziwicza-zapraszam-na-dworzec-centralny/et9hdf9> [dostęp: 29.10.2021] (F10).
- Kosowski K., *Uniwersalność Casha nam pomoże*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/pilka-nozna/reprezentacja-polski/reprezentacja-polski-matty-cash-powolany-jego-universalnosc-nam-pomoze/82547qt> [dostęp: 2.11.2021] (F8).
- Kosowski K., *Zostawcie Michniewicza*, „Przegląd Sportowy”, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/pko-ekstraklasa-lech-lepszy-od-legii-kosowski-zostawcie-czeslawa-michniewicza/7jpjoem> [dostęp: 19.10.2021] (F18).
- Radomski J., *Po co Papszunowi zimą Legia?*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/pko-ekstraklasa-marek-papszun-bedzie-trenerem-legii-warszawa-po-co-mu-to/q2lz7y3> [dostęp: 27.10.2021] (F11).
- Tymiński R., *Naturalizacja*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/reprezentacja-polski-tyminski-naturalizacja-nalezy-sie-z-tym-pogodzic/rvpj32> [dostęp: 6.11.2021] (F5).
- Wichniarek A., *Lewandowski zasłużył na Złotą Piłkę*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/bundesliga-wichniarek-lewandowski-zasluzyl-na-zlota-pilke-bayern-monachium/zycf547> [dostęp: 6.11.2021] (F4).
- Wichniarek A., *Nikt nie jest w stanie zagrozić Bayernowi*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/bundesliga-nikt-nie-jest-w-stanie-zagrozic-bayernowi/h1qerlm> [dostęp: 23.10.2021] (F14).
- Wichniarek A., *Pilkarze Bayernu jak dzieci we mgle*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/artur-wichniarek-pilkarze-bayernu-i-robert-lewandowski-jak-dzieci-we-mgle-bundesliga/nvzdv3c> [dostęp: 30.10.2021] (F9).
- Zarank M., *Całą parą wstecz*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/barcelony-moze-zabraknac-w-europejskich-pucharach-od-dawna-nie-bylo-tak-zle/ghk417z> [dostęp: 5.11.2021] (F6).
- Zarank M., *Pilkarscy kibice odzyskują moc*, <https://www.przegladSPORTOWY.pl/felietony/pilkarscy-kibice-odzyskuja-moc-zmiany-w-angielskim-futbolu/8wen1fm> [dostęp: 22.10.2021] (F15).

Bibliografia przedmiotowa

- Ast A., *Wartości społeczne i kulturowe obecne w „Przeglądzie Sportowym” w latach 1935-1945*, [w:] *Wartości językowe i kulturowe obecne w czasopiśmiennictwie polskim do roku 1989*, red. J. Gorzelana, M. Kaczor, A. Seul, Zielona Góra 2018, s. 11-17.
- Fliciński P., *Współczesny słownik frazeologiczny*, Poznań 2010.
- Kłosek I., *Z problematyki opisu frazeologii publicystycznej*, „Poznańskie Studia Polonistyczne” 2021, t. 28 (48), nr 2, s. 271-283.

- Kurkowska H., Skorupka S., *Stylistyka polska. Zarys*, wyd. V, Warszawa 2001.
- Lipoński W., *Humanistyczna encyklopedia sportu*, Warszawa 1987.
- Nowowiejski B., *Współczesna polska frazeologia „sportowa” z perspektywy leksykograficznej*, „Research on Phraseology in Europe and Azja. Focal issues of Phraseological Studies”, v. 1, Białystok 2011, s. 129-152.
- Pietrzak M., *Recenzja i felieton na tle przemian prasy polskiej. Kilka uwag z ewolucji gatunku*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 2014, t. LX, s. 251-262.
- Pisarek W., *Pojęcie pola wyrazowego i jego użyteczność w badaniach stylistycznych*, „Pamiętnik Literacki” 1967, t. 58, z. 2, s. 493-516.
- Różańska A., „Czy z tej bajki będzie złoto?” *Kreatywne wykorzystanie modyfikacji frazeologizmów i nawiązań intertekstualnych w nagłówkach „Przeglądu Sportowego”*, [w:] *Kreatywność językowa w przestrzeni medialnej*, red. K. Burska, B. Cieśla, Łódź 2014, s. 57-69.
- Skorupka S., *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1, wyd. I, Warszawa 1967.
- Szczerbiński M., Wasilewski K., „*Dziennikarstwo sportowe. Praktyczny przewodnik*”, *Phil Andrews, Kraków 2009: [recenzja]*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna” 2011, t. 10, s. 257-261.
- Wilczyński W., *O nazwach piłkarskich występujących w ekstraklasie w latach 1927-1988*, „Prace Językoznawcze” 1999, z. 1, s. 116-127.

Źródła internetowe

- <https://www.przegladsportowy.pl/> [dostęp: 9.06.2022].
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/felieton;3900278.html> [dostęp: 9.06.2022].
- <https://wsjp.pl/> [dostęp: 9.06.2022].
- <https://sjp.pl/> [dostęp: 10.06.2022].
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Strona_g%C5%82%C3%B3wna [dostęp: 10.06.2022].

Leksyka sportowa w wybranych felietonach „Przeglądu Sportowego”

STRESZCZENIE: Głównym celem pracy była analiza leksyki sportowej charakterystycznej dla piłki nożnej w felietonach „Przeglądu Sportowego”. Analizie poddano 20 tekstów, które pojawiły się na stronie „Przeglądu Sportowego”. Wśród charakterystycznej leksyki jest 185 nazw osób i 59 nazw klubów sportowych. Autor przyjmuje, że tak duża obecność nazw własnych jest cechą charakterystyczną felietonów sportowych. Przedstawiono także ponad 100 jednostek leksykalnych (słów i połączeń wyrazowych) związanych z piłką nożną. Wśród językowych środków stylistycznych zwrócono uwagę na zapożyczenia, skróty i formy superlatywne obecne w felietonach.

SŁOWA KLUCZOWE: felieton, „Przegląd Sportowy”, nazwy własne, klub sportowy

Sports vocabulary in selected columns of the “Przegląd Sportowy”

SUMMARY: The main objective was the analysis of sport vocabulary characteristic of football, in the columns published in “Przegląd Sportowy.” Twenty columns from “Przegląd Sportowy” were analyzed. Within the characteristic vocabulary, there are 185 people’s names and 59 sport clubs’ names. The author maintains that such a great number of proper names is a feature characteristic of sport columns. Moreover, 100 vocabulary units (words and collocations) related to football were presented. Among the linguistic stylistic devices, the focus was on borrowings, abbreviations and superlative forms present in the columns.

KEYWORDS: column, „Przegląd Sportowy”, proper names, sport club